

MİLLETVEKİLİ ADAYLIĞI

Av. Çağlar ÇAĞLAYAN*

* Ankara Barosu.

SUNUŞ

Demokrasiler cumhuriyetlerin, seçimler ise demokrasilerin vazgeçilmez unsurlarıdır. İnsanlık, sınırların ve nüfusların genişlemesi gibi nedenlerle, doğrudan demokrasi yöntemini kural olarak terk etmiştir. Dolaylı demokrasilerde^[1] ise vatandaşlar, fikirleri ve görüşlerini her platformda en iyi temsil edeceğine inandığı kişileri, yasama ve yürütme işini görmek üzere görevlendirmektedir.^[2] Bu yazımızda işte tam da bu temsilcilik görevine talip olanların, ülkemizde seçilmek için ne gibi yasal şartları haiz olması gerektiğini inceleyeceğiz.

MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi genel oyla seçilen beş yüz elli milletvekilinden oluşmaktadır.^[3] Meclisi oluşturan milletvekillerinin seçimi; yargı denetiminde,^[4] nispi temsil sistemine göre, genel, eşit ve gizli oyla, tüm yurttaki aynı gün^[5] olmak üzere dört yılda bir yapılmaktadır. Oy verme günü, bir önceki seçimin yapıldığı tarihten itibaren dört yılın dolmasından önceki son Pazar günüdür.^[6] Bir önceki milletvekili genel seçimi 12 Haziran 2011 tarihinde yapıldığından yeni seçim tarihi aksine bir karar olmadıkça 7 Haziran 2015 olacaktır.

MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİNDE ADAYLIK

Milletvekili seçilebilmek için gereken şartlar Anayasa ve 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nda belirlenmiştir. Buna göre milletvekili adayının dikkat etmesi gereken dört husus bulunmaktadır: Anayasa ve Kanundaki yaş ve vatandaşlık yeterliliğini sağlamak; seçilmeye engel hali olmamak; bir siyasi partiden aday olunacaksa o siyasi partinin seçime girebiliyor olması ve bu partinin Tüzüğünde belirtilen özellikleri taşımak ve aday olmak için istifa edilmesi gereken kişilerden birisi ise görevinden istifa etmek.

[1] Anayasa m6/2

[2] Anayasa m7

[3] Anayasa m75, 2839 SyK. m3

[4] Anayasa m79

[5] 2839 SyK. m2

[6] Anayasa m77, 2839 SyK. m6

1-) YAŞ VE VATANDAŞLIK

25 yaşını dolduran her Türk vatandaşı milletvekili seçilebilir.^[7] Adayların, başvuru tarihi itibarıyla değil, seçim tarihi itibarıyla 25 yaşını doldurmuş olması gerekmektedir.

Kimlerin Türk vatandaşı olarak kabul edileceği Kanunla belirlenmiştir. Vatandaşlık kavramı burada ayrıntılı incelenmeyecekse de söylenmesi gereken, kişinin adaylık başvurusunu yaptığı sırada Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğunu ispatlaması gerektiğidir. Vatandaşlıktan çıkmış olanlar aday olamazlar.

2-) SEÇİLMEME ENGEL HALLER

Bir adayın yaş ve vatandaşlık şartlarını taşıması yanında Anayasa m76/2 ve 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu m11'deki sakıncaları taşıyamaması gerekmektedir. Kanun'un ilgili hükmü şu şekildedir:

2839 SyK. m11

Milletvekili Seçilemeyecek Olanlar

- İlkokul mezunu olmayanlar,
- Kısıtlılar,
- Yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar,
- Kamu hizmetinden yasaklılar,
- Taksirli suçlar hariç, toplam bir yıl veya daha fazla hapis veya süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar,
- Affa uğramış olsalar bile;
 1. Basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle mahkûm olanlar,
 2. Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının, birinci babında yazılı suçlardan veya bu suçların işlenmesini aleni olarak tahrik etme suçundan mahkum olanlar,
 3. (Değişik: 2/1/2003-4778/15 md.) Terör eylemlerinden mahkûm olanlar,

[7] Anayasa m76, 2839 SyK. m10

4. Türk Ceza Kanununun 536 ncı maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında yazılı eylemlerle aynı Kanunun 537 nci maddesinin birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında yazılı eylemleri siyasi ve ideolojik amaçlarla işlemekten mahkum olanlar.

a. Eğitim

İlkokul mezunu olmayan birisinin milletvekili seçilmesi imkanı bulunmamaktadır. Kişinin ilkokulu sonradan dışarıdan bitirmiş veya ilkokul düzeyinde eğitim almış olması halinde adaylığı kabul edilmektedir. Yüksek Seçim Kurulu, bağımsız adaylık başvurusu ya da siyasi partilerin aday listeleri sunması sırasında adaya ait diploma örneğini de istemektedir.

b. Kısıtlılık

Kısıtlılar da milletvekili seçilemezler. Bir kimsenin kısıtlı olduğu mahkeme kararıyla belirlenmektedir. Medeni Kanun hükümlerince^[8] hakkında kısıtlılık kararı bulunan ve kendisine vasi tayin edilmiş kişiler seçilme hakkını kullanamazlar. Burada oy kullanmadaki kısıtlılıktan kısaca bahsetmek gerekir. Yüksek Seçim Kurulu, Medeni Kanun m408 uyarınca kendi isteği ile kısıtlanan kişilere seçmen olma hakkı tanımıştır.^[9] Fakat bu kişilerin yine de milletvekili seçilme imkanı bulunmamaktadır.

c. Askerlik

Yine erkek adaylardan yükümlü olduğu askerlik hizmetini yerine getirmeyenlerin seçilme imkanı bulunmamaktadır. Burada yaygın kanaatin aksine, askerliğin halk arasındaki deyimini ile tecil edilmiş olması yeterli değildir.

Örneğin, kişinin askerliğini, sağlık, eğitim veya başka bir nedenle ileri bir tarihte yapmak üzere tecil ettirmiş olması durumunda aday olma imkanı yoktur.

[8] 4271 Sayılı Türk Medeni Kanunu m. 405, 406, 407, 408

[9] Yüksek Seçim Kurulu, 5/10/2013 tarih ve 2013/415 Sayılı kararında;

1- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 405, 406 ve 407 nci maddesindeki sebeplerle haklarında kısıtlama kararı kesinleşenlerin 298 sayılı Kanun'un 8'inci maddesi uyarınca "seçmen" olamayacaklarına,

2- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 408'inci maddesinde belirtilen ve ayırt etme gücü olan ilgilinin yaşlılığı, engelliliği, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetememesi sebeplerine bağlı olarak kendi istekleri üzerine verilen kısıtlama kararı kesinleşenlerin ise Anayasa'nın 90, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 No'lu Protokol'ünün 3. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Söyler-Türkiye kararı da göz önünde bulundurulmak suretiyle seçmen olabileceklerine,

3- Mahkemeler tarafından verilen kısıtlılık kararlarında kısıtlılık sebeplerinin belirtilmemesi sebebiyle Türk Medeni Kanunu'nun 408 inci maddesi uyarınca haklarında kısıtlılık kararı verilenlere seçmen listelerinde yer verilmemesi halinde, bu durumlarını belgeleyerek seçmen listelerinde yer verilmesini talep edebileceklerine, karar vermiştir.

Ancak askerlik hizmetini yerine getirmiş, askerliğe elverişli olmayan^[10] ya da kanunlardaki şartları taşıması nedeni ile askerlik hizmetini bir bedel ödeyerek ya da başka bir şekilde yapmış sayılan kişiler milletvekili adayı olabilmektedir.^[11]

d. Yasada Sayılı Suçlardan Ceza Almış Olmak

Taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ve süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar da aday olamamaktadır. Tabii bu aday olamama kesin ve sonsuza dek hüküm ifade etmez. Hükümü infaz edilmiş kişiler, adli sicil arşiv kaydından bu cezası silinirse ya da memnu hakların iadesi kararı alırsa aday olabilir.

Ceza ay olarak verilmişse gün hesabı yapılır. Örneğin 12 ay hapis cezası almış birinin cezası 360 gün olarak hesaplanır ve bir yıldan az kabul edilir. Bir yıllık para cezasına mahkumiyet, suç yüz kızartıcı nitelikli değilse seçilmeye engel teşkil etmez.^[12] Madde

metninde yazılı yüz kızartıcı suçlardan, sadece düzenlemede sayılı yüz kızartıcı suçlar anlaşılmalıdır. Yüksek Seçim Kurulu, “gibi yüz kızartıcı suçlar” ibaresinden sadece bu maddede sayılı yüz kızartıcı suçların anlaşılması gerektiğini söylemiştir.^[13]

Mahkeme kararları ile kamu hizmetinden yasaklı bulunanlar ve 2839 Sayılı Kanun’un 11. maddesinde yer alan suçlardan ceza almış olanlar, adli sicil ve arşiv kaydında milletvekili seçilmesine engel bir ceza almış olduğu görülüyorsa aday olamazlar. Burada ayırımın yapılması için öncelikle hangi suçların seçilmeye engel olduğunun bilinmesi gerekir. Milletvekili seçilmeye engel suçlar şunlardır:

- Zimmet
- İrtikap
- Rüşvet
- Hırsızlık
- Dolandırıcılık
- Sahtecilik
- İnancı kötüye kullanma
- Dolanlı iflas

[10] 1111 SyK. m28

[11] YSK, 07/04/2001T, 2011/169K.

[12] Em, Ali- Uslu, Kazım, Türk Hukuk Sisteminde Seçim ve Siyasi Partiler Hukuku, Adalet Yayınevi 2014, s277

[13] 25/12/1999 T, 1999/2493 K.

- İstimal ve istihlak (kullanma ve tüketme) kaçakçılığı dışındaki kaçakçılık suçları
- Resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma
- Devlet sırlarını açığa vurma
- 765 Sayılı (Mülga)TCK'nın İkinci Kitap Birinci Bap'ında yazılı suçlar (Bu suçlar Devletin Şahsiyetine Karşı Suçlar başlığı altında m125- 173 arasında düzenlenen suçlardır.)
- Terör suçları
- 765 Sayılı (Mülga) TCK m536/1,2,3 ve m537/1,2,3,4,5 in siyasi ve ideolojik amaçlarla işlenmiş olması hali (siyasi amaçlı pankart yapıştırma, duvara yazı yazma vb. suçlar)

Adli sicil kaydında bu cezalardan hüküm giydiği anlaşılanların doğrudan aday olması imkanı bulunmamaktadır. Öncelikle cezanın yerine getirilmesi (infazı) ile hükmün, sicil kaydından silinip otomatik olarak arşiv kaydına alınmış olması gerekir. Bir hükmün yerine getirilmesinde, hüküm hiçbir başvuruya gerek olmadan arşiv kaydına alınır. Kişi, yerine getirdiği bir cezayı hala sicil kaydında görüyorsa, Adli Sicil Genel Müdürlüğü'ne başvurarak arşiv kaydına kaldırılmasını sağlayabilir. Şu kadar ki hükmün arşiv kaydına alınması tek başına seçilme hakkı tanımaz. Arşiv kaydında görülen cezalar ve yerine getirmeler (infazlar) gerekli yasal koşulların oluşması ve sürelerin geçmesi halinde silineceğinden aday olmak isteyen kişinin, Adli Sicil Genel Müdürlüğü'ne başvurarak bu kayıtları sildirmesi ya da memnu hakların iadesi kararının alınmış olması gerekir. Memnu hakların iadesi kararı cezayı veren mahkeme ya da dengi bir mahkemeye başvuru halinde verilir.

Yüksek Seçim Kurulu'nun bir 2011 yılında yapılan Milletvekili Genel Seçiminde mahkumiyet hükmü bulunanlarla ilgili aradığı koşullar şu şekildedir:

“...Ayrıca adli sicil kaydında sabıkası bulunan adayların;

1. 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 11. maddesi (f) fıkrasında belirtilen suçlardan ve (e) fıkrasında söz edildiği gibi taksirli suçlar hariç bir yıl veya daha fazla hapis veya süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanların, Kesinleşmiş cezalarının infazından sonra, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 121 – 122 – 123 – 124. veya 5352 sayılı Adli Sicil Kanununun 13/A maddelerine göre mahkumiyet kararlarına ilişkin olarak ayrı ayrı Memnu Hakların _adesi kararları almaları ve kararın kesinleşme serhli (açıklamalı),

2. Yine, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 11. maddesinin (f) fıkrasında yazılı suçlardan ve (e) fıkrasında belirtilen taksirli suçlar hariç bir yıl veya daha fazla hapis veya süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasına hüküm giymiş olup da cezaları 647 sayılı Kanunun 6. maddesi uyarınca ertelenmiş olanların, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 95/II. maddesine göre, hüküm tarihinden itibaren bes yıl içinde, başka bir suçtan hüküm giymemiş olduklarını kanıtlayabilmeleri için söz konusu tecilli mahkumiyet kararlarının kesinleşme serhli (açıklamalı),
3. 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 11/f maddesinde belirtilenler dışındaki diğer kasıtlı bir suçtan dolayı 1 yıldan az süre ile ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53. maddesinde öngörülen seçilme hakkı yoksunlugunu doguracak biçimde kesinleşmiş hapis cezası bulunanların bu cezalarını infaz ettiklerine veya infaz etmiş sayıldıklarına ilişkin belgenin,
4. Milletvekili seçilmesine engel sabıkası olanlar hakkında sonradan uyarılama yapılarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun değişik 231.maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş olanların buna ilişkin kararın,

onaylı birer örneğini eklemeleri gerektiği kanaatine varılmıştır. ...”^[14]

Mahalli İdareler Genel Seçimlerinde de Milletvekili Genel Seçimlerindeki gibi Milletvekili Seçimi Kanunu m11 hükmü uygulanacağından Yüksek Seçim Kurulu, adaylık durumunda hüküm giymiş olanların nasıl davranması gerektiğini aşağıdaki gibi açıklamıştır.

5. “...5- Adayın, 2972 sayılı Kanun’un 9. maddesi ile atıfta bulunulan 2839 sayılı Kanun’un 11.

maddesine göre, seçilme yeterliliği ile ilgili sabıka kayıtlarının belirlenmesi durumunda;

- a. 2972 sayılı Kanun’un 9. maddesiyle atıfta bulunulan 2839 sayılı Milletvekili Seçimi

Kanunu’nun 11. maddesinin (f) fıkrasında belirtilen suçlardan ve (e) fıkrasında söz edildiği gibi taksirli suçlar hariç bir yıl veya daha fazla hapis veya süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanların,

• Kesinleşmiş cezalarının infazından sonra, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 121, 122, 123, 124. veya 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu’nun 13/A maddelerine göre mahkûmiyet

[14] YSK, 14/03/2011T, 2011/201K.

kararlarına ilişkin olarak ayrı ayrı *memnu hakların iadesi (yasaklanmış hakların geri verilmesi)* kararları almaları ve kararın kesinleşme serhli (açıklamalı),

- b.** Yine, 2972 sayılı Kanun'un 9. maddesiyle atıfta bulunulan 2839 sayılı Milletvekili Seçimi

Kanunu'nun 11. maddesinin (f) fıkrasında yazılı suçlardan ve (e) fıkrasında belirtilen taksirli suçlar hariç bir yıl veya daha fazla hapis veya süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasına hüküm giymiş olup da cezaları ertelenmiş olanların,

• 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 95/II. maddesine göre, hüküm tarihinden itibaren bes yıl içinde, başka bir suçtan hüküm giymemiş olduklarını kanıtlayabilmeleri için söz konusu tecilli mahkûmiyet kararlarının kesinleşme serhli (açıklamalı), onaylı birer örneğini,

- c.** 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11/f maddesinde belirtilenler dışındaki diğer kasıtlı bir suçtan dolayı 1 yıldan az süre ile ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 53. Maddesinde öngörülen seçilme hakkı yoksunluğunu doğuracak biçimde kesinleşmiş hapis cezası bulunanların bu cezaların infaz edildiğine veya infaz edilmiş sayıldıklarına ilişkin belgenin,
- d.** Seçilmesine engel sabıkası olanlar hakkında sonradan uyarılama yapılarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun değişik 231. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş olanların buna ilişkin kararın, onaylı bir örneğini eklemeleri gerektiğine, ...”^[15]

Memnu hakların iadesi kararının, aday listelerinin sunulmasından önce alınmış ve kesinleştirilmiş olması önemlidir. Zira aday listelerinin sunulmasından sonra geçici aday listeleri, itirazlar ve resen inceleme için askıya alınır. Bu inceleme sırasında gerekli koşulları sağlamayanların adaylıkları kabul edilmez. Yüksek Seçim Kurulu, memnu hakların iadesine ilişkin kararların geçmişe değil ileriye yönelik hak doğurucu kararlar olması nedeni ile seçilme yeterliliğini yeniden kazandırıcı nitelik taşıdığı ve mahkumiyet kararına bağlı olarak kaybedilmiş olan bütün ehliyetizlikleri ortadan kaldırdığı görüşündedir.^[16] Yüksek Seçim Kurulu, cezaları ertelenmiş olup da başkaca suç işlemeyenlerin ise tecilli mahkumiyet kararının kesinleşme serhli halinin aday listeleri ile sunulmasını istemektedir.

Arşiv kaydında Milletvekili Seçimi Kanunu 11/f maddesinde belirtilenler dışında bir kasıtlı suçtan 1 yıldan az süre ile hapis cezası almış görünenlerin,

[15] YSK, 12/01/2014T, 2014/43K.

[16] YSK, 20/03/2010T, 2010/232K.

cezalarının infaz edildiğine ya da edilmiş sayıldığına ilişkin belge almaları gerekmektedir.

Son olarak 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m231 uyarınca hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş olanların bu kararın onaylı bir örneğini almış olması gerekir.^[17]

3-) SİYASİ PARTİLERİN ŞARTLARI

Bir siyasi partinin, milletvekili genel seçimlerine katılabilmek için illerin en az yarısında, oy verme gününden en az altı ay evvel teşkilat kurmuş ve büyük kongresini yapmış olması veya Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubunun bulunması gerekmektedir. Yüksek Seçim Kurulu, seçime katılabilecek partileri, seçimin başlangıç tarihinden on gün önce ilan eder.^[18]

Siyasi partiler de, Anayasa ve kanunlarda belirtilen şartlara aykırı olmamak kaydıyla adaylarda daha başka ne gibi şartlar bulunması gerektiğini tüzüklerinde gösterebilirler.^[19] Buna göre her bir siyasi parti kendi listesinden aday olacak kişilerde özel koşullar arayabilmektedir. Uygulamada her partinin bu konuda farklı uygulamalara gittiği görülmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi aday adaylarından, yasada belirtilenlerin yanında en az bir yıldır parti üyesi olmak ve ödenti borcu olmamak şartlarını sağlamalarını beklemektedir.^[20] Parti üyesi olmayan ya da olamayacakların durumu, diğer adaylarla beraber, partinin karar organı olan Parti Meclisi'nce kararlaştırılmaktadır.^[21] Buna karşın Adalet ve Kalkınma Partisi'nde adaylığa Merkez Karar ve Yönetim Kurulu karar vermektedir ve aday adaylarında üyelik koşulu aramamaktadır.^[22] Milliyetçi Hareket Partisi'nde ise müracaatlar Başkanlık Divanı'nca incelemektedir.^[23]

Özel Ödenti

Siyasi partiler, Tüzük ve Yönetmeliklerinde belirtmek suretiyle, adaylardan milletvekilliği aday adaylığı için özel bir ödenti (aidat) alabilmektedir. Fakat

[17] Özetle; arşiv kaydında ceza görünenler arşiv kaydını sildiremiyorsa, memnu hakların iadesi kararının kesinleşmiş halini, cezaları ertelenmişse ve sonradan suç işlememişse erteleme kararını ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı bulunanlar, bu kararın onaylı suretini adaylık belgelerine eklemelidir.

[18] 298 SyK. m14/11

[19] 2820 SyK. m40

[20] Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekili Aday Saptama Yönetmeliği m3

[21] Cumhuriyet halk Partisi Tüzüğü m60

[22] Adalet ve Kalkınma Partisi Tüzüğü m131, Ak Parti Seçim İşleri Adaylık İşlemleri Yönetmeliği m12

[23] Milliyetçi hareket Partisi Tüzüğü m 94

bu özel aidat milletvekili net aylığının bir yıllık tutarını geçmemektedir.^[24] Bağımsız adaylar ise en yüksek derecedeki Devlet memuruna mali haklar kapsamında yapılmakta olan her türlü ödemelerin bir aylık brüt tutarını mal sandığına emaneten yatırıp, makbuzunu adaylık başvurusu için gerekli belgelere eklerler.^[25] Yasa koyucu, siyasi parti adayları ve bağımsız adaylara burada farklı mali yükümlülükler yüklemiştir. Siyasi partilere başvuran aday adaylarının, bağımsız adayların yatırdığı bedeli yatırma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Aday Tespit Yöntemleri

Her siyasi parti, aday listelerini düzenlerken farklı yöntemler izleyebilmektedir. Fakat bu yöntemlerin Kanunda belirtilen yöntemlere aykırı olmaması ve Tüzüklerinde belirtilmiş olması gerekmektedir. Siyasi Partiler Kanunu, aday tespit yöntemleri olarak merkez yoklaması, ön seçim ve aday yoklamasından bahsetmektedir.^[26] Buna bağlı olarak her siyasi

parti tüzüğünde hangi aday tespit yöntemleri ile aday belirleyeceğini ve bu yöntemlerin esaslarını belirlemiştir.

Siyasi partiler, bir seçim çevresinde bu aday tespit yöntemlerinden herhangi birisini uygulayabilirler. Fakat hangi seçim çevresinde ne usulle aday tespiti yapacaklarını, Yüksek Seçim Kurulu'na bildirmeleri gerekmektedir.

Aday adayları, bir siyasi partiden ön seçim veya merkez yoklaması yöntemine başvurduktan ve aday gösterilmesi veya gösterilmemesinden sonra başka bir siyasi partiden aday olamazlar. Bir siyasi parti üyesinin başka bir siyasi partiden aday olması için önceki siyasi parti üyeliğinden istifa etmiş olması gerekir. Burada amaçlanan, adayın, bir siyasi partiden aday gösterilmemesi halinde başka bir partiye başvurmasının önüne geçmektir.

4-) ADAY OLMAK İÇİN İSTİFA ETMESİ GEREKENLER

Milletvekili Genel Seçiminde Kamu görevlisi veya seçim kurulu üyesi olanların görevlerinden istifa etmesi gerekmektedir. Bu istifa en geç seçimin başlamasından bir ay önce yapılır.^[27] Seçimler, oy verme gününden önceki doksanıncı gün başlamaktadır ve seçimlerin başlamasından önce Yüksek Seçim Kurulu, yapılması gerekenlerin düzenlendiği bir Seçim Takvimi yayımlar. Bu seçim takviminde belirlenen seçimin başlangıç tarihinden bir ay önce istifa etmemiş olanların adaylıkları kabul edilmez. Seçimin 7 Haziran 2015 tarihinde yapılacağı göz önünde bulundurulursa seçimin başlangıç tarihi 10 Mart 2015

[24] 2820 SyK. m64

[25] 2839 SyK. m21

[26] 2820 SyK. m37

[27] 2839 SYK. m17-18

olup, aday olmak isteyen kamu görevlilerinin görevlerinden en geç 10 Şubat 2015 saat 17.00'a kadar ayrılmaları gerekmektedir. Burada unutulmaması gereken konu, Seçim hukuku açısından hafta sonunun bir önem taşımadığıdır. Bu nedenle, aday olmak isteyenlerin hafta sonuna denk gelen tarihlerde istifa edememiş olmasının mazeret olarak kabul edilmemesi esastır.

Aday olmak için görevden ayrılma dilekçesi vermek ya da emekli olmak için başvurmak yeterlidir. Bu başvuru dilekçesine "7 Haziran 2015 tarihinde yapılacak Milletvekili Genel Seçiminde aday olmak üzere istifa ediyorum." İbaresinin bulunması yeterli kabul edilmektedir.

Milletvekili Seçimi Kanunu m17 uyarınca İstifa Etmesi Gerekenler

- Yüksek Seçim Kurulu ve il seçim kurulu başkan ve üyeleri,
- İlçe seçim kurulu başkanları

Bu kişiler aday olmak istemeleri halinde kurul görevlerinden istifa etmelidir. Zaten Yüksek Seçim Kurulu ve il seçim kurulları üyelerinin kamu görevlisi olmaları nedeni ile istifaları gerekir. İlçe seçim kurulu başkan ve kamu görevlisi üyeleri de aynı şarta tabidir. Seçim kurullarının siyasi partilerce görevlendirilmiş, kurul üyesi olmayan temsilcileri içinse bir istifa zorunluluğu bulunmamaktadır. Buradan anlaşılan, kurullarda oy hakkı bulunan üyelerin istifa etmesi gerektiğidir.

İl ve ilçe seçim kurullarında görevlendirilen hakimlerin görevli buldukları seçim çevrelerinde, eşleri ve ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhri hısımları adaylıklarını koydukları veya aday gösterildikleri takdirde, bu hakimler seçim kurullarındaki görevlerinden çekilmek ve durumu derhal yetkili merciine bildirmek zorundadırlar. Burada ise adaylık dolayısıyla görevden çekilme tarafsızlık ilkesi uyarınca öngörülmektedir. Bu hakimlerin görevlerinden çekilmemeleri kişinin adaylığına engel teşkil etmez.

Yüksek Seçim Kurulu Başkanı ve üyeleri, eşleri ve ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhri hısımları hakkındaki işlemlerde kurul toplantılarına katılamazlar.

Milletvekili Seçimi Kanunu m18 Uyarınca İstifa Etmesi Gerekenler

- Hâkimler ve savcılar,
- Yüksek yargı organları mensupları,
- Yüksek öğretim kurumlarındaki öğretim elemanları,
- Yükseköğretim Kurulu, Radyo Televizyon Üst Kurulu üyeleri,
- Kamu kurumu ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri,

- Belediye başkanları
- Subaylar ile astsubaylar,
- Siyasî partilerin il ve ilçe yönetim kurulu başkan ve üyeleri
- Belediye meclisi üyeleri,
- İl genel meclisi üyeleri,
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar, kamu bankaları ile üst birliklerin ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev alanlar

Bu kişilerin istifa etmeleri kaynağını Anayasa'dan almaktadır.^[28] Kanun metni ile amaçlanan, kamu gücünü elinde bulunduranların bu güçlerini, kendi lehlerine bir durum yaratacak biçimde kullanmalarının önlenmesidir.^[29]

Siyasî partilerin il ve ilçe başkanları ile yönetim kurulu üyelerinin asıl ve yedeklerinin istifası gerekmektedir. Yasada netlik olmasa da Yüksek Seçim Kurulu, yedek yönetim kurulu üyelerinin de istifa etmesi gerektiği yönünde karar almıştır. Buna karşın siyasî partilerin disiplin kurulu üyelerinin istifasına gerek yoktur. Fakat, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar, kamu bankaları ile üst birliklerin ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim kurulu üyeleri yanında, denetim kurulu üyelerinin, kararlarında siyasallaşmalara neden olabilmeleri karşısında istifa etmeleri gerekmektedir.

Yüksek Seçim Kurulu, her seçimden önce aday olabilmek için istifa etmesi gerekenleri açıklamaktadır.

YSK Kararları uyarınca istifa etmesi gerekenler (YSK 2013/400)

- Tarımsal Birlik başkanları, yönetim ve denetim kurulu üyeleri (YSK 2013/514K, 23/11/2013)
- Sulama Birliği meclisinin yönetim ve denetim kurulu üyeleri (YSK 2013/500, 23/11/2013)
- Köy Korucuları ve Geçici Köy Korucuları (YSK 2013/440, 26/10/2013)
- Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve TOBB Yönetim ve Denetim Kurulu üyeleri (YSK 2013/404, 04/10/2013)

[28] Anayasa m76

[29] Em, Ali; Uslu, Kazım; Türk Hukuk Sisteminde Seçim ve Siyasî Partiler Hukuku, Adalet,2014; Syf 298

İstifa Etmesi Gerekli Olmayanlar

- Bakanlar (YSK 2013/543K, 28/11/2013)
- Siyasi partilerin her kademedeki kadın ve gençlik kolları başkanları (2013/512K, 23/11/2013)
- Siyasi partilerin belde yönetim kurulu başkan ve üyeleri (YSK 2013/430, 09/10/2013)
- Kamu kurumlarında işçi Statüsünde çalışanlar (YSK, 1999/265K, 04/03/1999)

Göreve Geri Dönme

Aday olmak için görevden ayrılan kamu görevlileri, adaylık başvurularını yaptıktan sonra aday gösterilmemeleri ya da seçilememeleri halinde en geç Yüksek Seçim Kurulu'nun kesin seçim sonuçlarını ilanını takip eden bir ay içinde istifa ettikleri kurumlarına başvurarak aynı koşullarla eski ya da benzeri görevlerine geri dönebileceklerdir.^[30] Fakat her istifa eden geri dönemeyecektir. Yüksek Mahkeme üyeleri, hakimler, savcılar ve bu meslekten sayılanlar ile subay ve astsubayların görevlerine geri dönme imkanı bulunmamaktadır. Yine istifa eden seçilmişlerin de eğri dönme durumu kendi kuruluş mevzuatlarında belirtildiği gibi olacaktır. Örneğin aday olan belediye başkanları, bu görevlerine geri dönemezler.

Geri dönme başvurusu için seçim sonuçlarının ilanının beklenmesi zorunluluğu bulunmamakla birlikte, kesin seçim sonuçları ilanından bir ay sonra sonra yapılan başvurular, ilgili idarece kabul edilmeyecektir.

Aday gösterilmemesi ya da seçilememesi sonrası çalıştığı yere geri dönme başvurusunda bulunan kamu görevlilerinin, bu taleplerinin kabul edilmemesi karşısında idari yargı yoluna başvuru imkanları bulunmaktadır. Zira geri dönem başvurusunun kabul edilmemesi idari bir işlemdir.

BAŞVURU

Seçimlerde siyasi partilerin aday listelerinde ve bağımsız adayların başvuruları sırasında adaylarla ilgili hangi belgeleri sunacakları yasalarda belirtilmediğinden Yüksek Seçim Kurulu'nca saptanmaktadır. Son yapılan milletvekili genel seçiminde bu belgeler, adayın T.C. Kimlik numarasını gösteren nüfus

[30] 298 Sy K. Ek m.7

cüzdanı örneği, öğrenim durumunu gösterir diploma sureti, askerlik belgesi ve adli sicil ve arşiv kayıdır.^[31] Buna karşın son mahalli

idareler genel seçiminde Yüksek Seçim Kurulu, askerlik belgesinin ibrazını aramamıştır. Bu nedenle bu seçimde Yüksek Seçim Kurulu'nun hangi belgeleri adaylardan ve siyasi partilerden isteyeceğini görmek için Yüksek Seçim Kurulu kararını beklemek gerekir. Yüksek Seçim Kurulu kararında belirtilen belgeleri ibraz etmeyen kişilerin adaylıkları kabul edilmemektedir. Bu nedenle siyasi partiler de aday adayı başvurularında bu belgeleri ve kendi adaylık şartlarının sağlandığına dair belgeleri aday adaylarından isteyebilmektedirler. Siyasi partilerin, bu belgeleri ibraz etmeyenlerin aday adaylıklarını kabul etmeme imkanı bulunmaktadır.

Adaylık başvurularının nereye ve nasıl yapılacağı siyasi partilerin tüzüklerinde gösterilmiştir.^[32]

Bağımsız aday müracaatının vekille yapılması için vekaletnamede avukata açıkça yetki verilmesi gerekmektedir.^[33] Siyasi partiler, vekil eliyle, posta veya faks yoluyla yapılan başvuruyu kabul edip etmeme esaslarını kendileri belirlerler.

Aday listelerinin seçim kurullarına sunulmasından sonra resen incelemeye tabi tutulacağı ve adaya itiraz edilebileceğinin unutulmaması gerekir. Aday listesi sunulduktan sonra kişinin adaylığının kesinleştiği söylenemez. Aday listeleri, Yüksek Seçim Kurulu'nun yayınladığı seçim takviminde gösterilen ve ön seçim gününden en geç on gün sonraki güne denk gelen tarihte en geç saat 17.00'a kadar sunulur. Siyasi partiler aday listelerini Yüksek Seçim Kurulu'na sunarlar.^[34] Bağımsız adaylar ise il seçim kurullarına başvururlar.^[35]

ADAYLARIN İLANI ve KESİNLEŞMESİ

Aday listelerinin sunulmasından sonra il seçim kurulları adayları geçici olarak ilan ederler. Bu ilana geçici aday listesi denilir. Bu listede adı yer alanlara karşı iki gün içinde il seçim kuruluna itiraz edilir. İl seçim kurulu, bu itirazları iki gün içinde karara bağlar. İl seçim kurulu kararlarına karşı iki gün içinde Yüksek Seçim Kurulu'na itiraz edilir. Bu itirazlar ise üç gün içinde ve en geç kesin aday listelerinin ilan gününe kadar karara bağlar.^[36]

[31] YSK, 14/03/2011 T. 2011/201 K.; Adli sicil ve arşiv kaydı bulunanların nasıl belgeler ibraz etmesi gerektiği yazımızın ilgili başlığında belirtilmiştir.

[32] Örneğin Cumhuriyet Halk Partisi Tüzüğü m59/2: Adaylık başvuruları Genel Merkeze yapılır.

Adalet ve Kalkınma Partisi Tüzüğü m123: Adaylık başvurusu, MKYK başka türlü karar vermiş olmadıkça, doğrudan genel merkezdeki ilgili birime veya il başkanlıklarına bizzat yapılır.

[33] YSK, 14/09/2002, 2002/543 K.

[34] 2839 SyK. m20

[35] 2839 SyK. m21

[36] 2839 SyK. m22

Yine il seçim kurulları, geçici aday listelerinde bulunanları seçilme yeterliliği açısından resen inceler. Bir noksanlık veya aykırılık tespit edilirse bu karar il seçim kurulu tarafından iki gün içinde ilgili adaya, siyasi partilerin il başkanlıklarına ve Yüksek Seçim Kurulu'na bildirilir.^[37] Bu kararlara karşı da Yüksek Seçim Kurulu'na aynı şekilde itiraz edilebilir.

Adayların itiraz üzerine verilen kararlarla ya da itiraz edilmeksizin kesinleşmesi üzerine Yüksek Seçim Kurulu, seçimden elli beş gün önceki tarihte Resmi Gazetede kesin listeleri ilan eder. İl seçim kurulları da kesin listeleri alışılmış usullerle ilan eder.^[38] Kesin listelerin ilan edileceği tarih, seçim takviminde gösterilir.

Adaylığı kesinleşen kişinin ölüm veya istifa etmesi sonucu aday listelerindeki eksilmeler tamamlanamaz. Bir alttaki aday, bir üste kaydırılmak suretiyle adaylıklar düzenlenir.^[39]

[37] 2839 SyK. m23

[38] 2839 SyK. m24

[39] 2839 SyK. m25

SONUÇ

Anayasa, Kanunlar ve Yüksek Seçim Kurulu kararları ile kimlerin milletvekili adayı olabilecekleri ve adayların hangi şartları taşıması gerektiği, eşitlik ve tarafsızlık ilkeleri uyarınca düzenlenmiştir. Yine de siyasi partilerin ve adayların, kendileri ve diğer siyasi parti ve adayların durumlarını inceleme altında tutmaları esastır. Anayasa her ne kadar, Yüksek Seçim Kurulu'na, seçimlerin başlangıcından sonuna kadar düzenin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması görevini vermişse de seçimlerin adil adaylarla eşit koşullarla yapılmasının en önemli güvencesi yine siyasi partilerdir. Bu nedenle siyasi partiler ve adayların seçim hukuku konularına hakimiyetleri, sahada işlerine yarayacaktır.

Bu çalışmada emeği geçen Av. Bülent TEZCAN, Av. Mehmet Hadimi YAKUPOĞLU, Av. Ömer KOÇAK, Av. Ali Hikmet AKILLI ve Av. Mustafa Kemal ÇİÇEK'e sonsuz saygı ve teşekkürlerimle...

